

Стаття посвящена дослідженню теоретических и практических аспектов організації и функціонування регіонального ринку зерна. Рассмотрены особенности его формирования. Очерчены направления регуляторной политики государства. Произведены расчеты внутреннего потребления в зерне Черкасской области на 2015 год.

Ключевые слова: рынок зерна, исследование рынка, зерно, цена, зернопроизводство, зернопродуктовый подкомплекс, экономическая эффективность, государственное регулирование.

The article deals with the theoretical and practical aspects of the organization and functioning of regional grain market. The peculiarities of its formation were considered. The directions of the state regulatory policy were described. Domestic consumption of grain in Cherkasy region in 2015 was estimated.

Key words: grain market, market research, grain, price, grain production, grain production subcomplex, economic efficiency, government regulation.

УДК 338.439.5:634:339,5 (477)

МІСЦЕ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ПЛОДІВ

Д.К. СЕМЕНДА, кандидат економічних наук

Проаналізовано стан виробництва плодово-ягідної продукції в Україні та її місце на світовому ринку.

Підвищення ефективності виробництва плодово-ягідної продукції є одним із важливих завдань розвитку аграрного сектору економіки України. В період ринкової трансформації економічних відносин у сільському господарстві розв'язанню цієї проблеми не приділялося належної уваги. Незважаючи на сприятливі ґрунтово-кліматичні умови Вінницької, Хмельницької, Чернівецької, Полтавської, Черкаської областей, передгірських і гірських районах Криму і Карпат урожайність плодово-ягідних культур і прибутковість виробництва залишаються низькими.

У процесі аграрної реформи держава і товаровиробники здійснили ряд заходів щодо стабілізації виробництва плодово-ягідної продукції та підвищення його ефективності. Однак ряд питань, пов'язаних з розв'язанням цієї проблеми, нині не вирішено, зокрема не повністю врегульовані відносини власності на землю та майно, відсутнє ефективне управління виробництвом, недостатньо використовуються зональні переваги розміщення виробництва, не завжди впроваджуються новітні технології виробництва і системи ефективного збуту плодово-ягідної продукції, а її якість не завжди відповідає вимогам ринку.

Питання теорії, методології і практики ефективності садівництва досліджували вітчизняні економісти О.Ю. Єрмаков, О.В. Кравець, В.В. Лозна, О.М. Шестопаль, А.І. Шумейко, Т.А. Маркіна та інші. Проте значна частина питань, пов'язаних з розвитком та підвищенням рівня ефективності виробництва плодово-ягідної продукції потребують подальших досліджень.

Мета статті є вивчення стану виробництва плодово-ягідної продукції та механізм формування її ринку в Україні.

У процесі дослідження використовувались такі методи: абстрактно-логічний, емпіричний, системно-аналітичний.

Результати досліджень. В економіці сільського господарства важливе місце серед рослинницьких галузей належить садівництву. Плоди і ягоди – цінні продукти харчування. За даними Інституту харчування, раціональна норма споживання фруктів і ягід на душу населення по Україні становить 84 кг. Проте в Україні в 2010 році цей показник становить 51 кг, в той же час, як у США споживається – 100 кг, в Австралії – 134 кг, а в Нідерландах майже 150 кг плодово-ягідної продукції на одну особу [1]. І головна причина того, що середньостатистичний українець обділений вітамінною продукцією, полягає аж ніяк не в культурі споживання, а в його низькій купівельній спроможності. Бо основним продуктами для наших співвітчизників давно вже стали картопля, хлібобулочні вироби та найпростіші молочні продукти. А імпортовані плоди, ще надто дорогі для нашого споживача. Однак імпорт плодово-ягідних удвічі – втричі перевищують експорт.

У країнах ЄС, які постачають на наш ринок свою продукцію, яблуні обприскують 25 – 30 разів, а у корпорації «Вінницясадвинпром» генеральний директор А. Семенюк, сади обробляють лише 10 – 12 разів проти шкідників і хвороб. Не тому, що коштів немає, а тому що клімат тут інший. В Україні молоді сади нічим не поступаються найкращим Європейським. Їх у 2012 році посадили 4 тис. га. За якістю плодів і сортами ми вже можемо конкурувати з розвиненими Європейськими державами. Але головна причина того, що ціни на плодово-ягідну продукцію зростають в Україні та, зменшилися площі під садами і ягідниками. У 1965 році площа під ними становила 1 млн 300 тис. га, а в 2011 році вона була 254,9 тис. га [2].

Якщо проаналізувати розвиток садівництва за останніх 5 років (табл. 1), то слід відмітити, що не дивлячись на зменшення площ під садами, валові збори плодів і ягід зростають. Звичайно, вирощування плодів і ягід – справа досить трудомістка на відміну, наприклад, від вирощування ріпаку, який дає швидку віддачу, високий прибуток, а водночас загальне виснаження землі.

У 2011 році країни ЄС виробили близько 10,7 млн т яблук. Серед лідерів Польща, Італія, Франція, Німеччина, Іспанія. В Україні валовий збір яблук в 2011 році становив понад 1 млн т. А світове виробництво яблук на рівні 75 млн т. Виробництво яблук у Північній півкулі: Європейські країни, які не входять у ЄС (Албанія, Білорусь, Боснія, Росія, Сербія, Туреччина, Україна, Хорватія) виробили 6,3 млн т; у США і Канаді – 5,4; в Китаї – 33 млн т. Зростає і експорт

із країн ЄС: у 2011 році він перевищив 0,5 млрд. євро. Але й обсяг імпорту приблизно такий самий.

1. Динаміка розвитку садівництва України [3]

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Загальна площа плодоягідних насаджень, тис. га	270,9	266,8	260,4	255,3	254,9
у тому числі: сільськогосподарські підприємства	116,4	107,9	100,8	94,3	91,7
господарства населення	154,5	158,9	159,6	161,0	163,2
Площа плодоягідних насаджень в плодоносному віці, тис. га	238,1	233,4	228,8	223,2	223,4
у тому числі: сільськогосподарські підприємства	95,7	87,3	81,1	75,1	73,1
господарства населення	142,4	146,1	147,7	148,1	150,3
Валовий збір плодів і ягід, тис. т	1469,6	1504,1	1618,1	1746,5	1896,3
у тому числі: сільськогосподарські підприємства	198,0	231,7	214,8	286,8	299,8
господарства населення	1271,6	1272,4	1403,3	1459,7	1596,5
Урожайність плодів і ягід, ц/га	61,7	64,4	70,7	78,2	84,9
у тому числі: сільськогосподарські підприємства	20,7	26,5	26,5	38,2	41,0
господарства населення	89,3	87,1	95,0	98,5	106,2

Основні світові імпортери: Росія, країни ЄС, Єгипет, Мексика, Україна, Індонезія, Канада, США, Казахстан. Основні експортери: країни ЄС, Китай, Чилі, Іран, ПАР, Нова Зеландія, Аргентина, Сербія і Україна. Україна і Росія – найважливіші гравці на світовому ринку. Росія вже тривалий час є найбільшим імпортером цієї продукції.

Україна будучи, насамперед, великим імпортером яблук водночас належить до країн, де їх виробляють і де зафіксовано один із найвищих темпів зростання обсягів їхнього виробництва. Дані статистики підтверджують, що Росія нині на четвертому, а Україна на сьомому місці в списку найбільших Європейських виробників яблук. Хоч площі під садами в Україні скорочуються, але виробництво зростає, що свідчить про інтенсифікацію виробництва. Врожайність яблук в Україні за останні десять років зросла вдвічі. За останні п'ять років урожай яблук фактично подвоївся.

Цікава ситуація з експортом яблук. За останні п'ять років імпорт яблук в Україні збільшився майже вдвічі, то експорт – в 16 разів. Але ж ще шість-сім років тому Україна практично не експортувала яблук. За прогнозами, в цьому сезоні, з огляду на зростання внутрішнього виробництва в Україні експорт може перевищувати 100 тис. т., а їх виробництво 1 млн 150 тис. т. А в найближчі три-п'ять років Україна може ввійти в позитивний баланс експорту. Головним експортним ринком залишається Росія [4].

Цікаво, що експортуючи яблука, Україна одночасно нарощує імпорт. Обсяги імпорту зростають, а експорт збільшується ще швидше. Це пояснюється тим, що з 2005 року в Україні постійно зменшується ввізне мито на яблука. Після вступу до СОТ у 2008 році мито на яблука з грудня до квітня взагалі немає. Природно, в цей період в Україні з'являються досить якісні польські яблука. Загалом 95 – 98% усіх імпортних яблук в Україну завозять саме з цієї країни. І тоді оптовики та мережі супермаркетів віддають перевагу цій продукції. Крім того, з листопада до грудня (як мінімум) на російському ринку ціна на яблука в середньому, на 20 – 25% вища, ніж в Україні. Відповідно, цей канал збуту стає для українських виробників з кожним роком дедалі привабливішим. Хоча знову виникає проблема. Росія вступила у СОТ, та на ринку нашого сусіда побільшає польських яблук. В Євросоюзі наші фрукти теж не конкурентоздатні. В Україні мало господарств, які можуть пакувати та калібрувати продукцію. Не у всіх ще є сортувальні лінії, тому за кордоном нашу продукцію не дуже очікують.

Висновок. Щоб плодово-ягідна продукція була конкурентоздатною на світовому ринку потрібно переходити на інтенсивні технології їх вирощування, а це значить збільшувати урожайність, покращувати якість, знижувати собівартість, будувати сучасні сховища, щоб продавати більше торгового яблука. Тому що у 2011 році Україна збрала 1 млн т яблук з яких 400 – 420 тис. — сортових. У 2012 році з 1 млн 100 тис., торгового яблука буде 440 – 450 тис. т.

Якщо протягом сезону 2010 року було імпортовано майже 240 тис. т., то в 2011 році більше 100 тис. т. За прогнозами експортерів в 2012 році імпорт буде не набагато більшим, ніж минулого року. Таким чином минулого року був найнижчий поріг імпорту фруктів до України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Туглук В. Фруктовий сад як індикатор нашого достатку / В. Туглук // Урядовий кур'єр № 183, жовтень 2012 р. — С. 7.
2. Семенюк А. Вітчизняна галузь може повністю забезпечити потребу країни в яблуках / А. Семенюк // Урядовий кур'єр № 165, вересень 2012 р. — С. 8.
3. Сільське господарство Черкащини 2012 / Головне управління статистики у Черкаській області / За ред. В.Л. Приймак / – Черкаси: Головне управління статистики у Черкаській області, 2012. — С. 230 – 231
4. Гетьман Т. АПК — Інформ овочі й фрукти / Т. Гетьман // Пропозиція. — № 11. — 2011 р. — С. 58.

Одержано 22.11.12

Анализируется состояние производства плодово-ягодной продукции в Украине и ее место на мировом рынке.

Ключевые слова: *плодово-ягодная продукция, рынок, экспорт, импорт.*

The condition of fruit and berry production in Ukraine and its place in the global market were analyzed.

Key words: *fruit and berry products, market, export, import.*

УДК 338.439.4.003.13:637.12

ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О.В. СЕМЕНДА, аспірант

В статті розглядаються основні аспекти ефективного виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області на основі інтенсифікації.

Для успішного функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах нестабільності ринкових відносин необхідно інтенсивно розвивати молочне скотарство як важливе стабільне джерело доходів та своєчасно прогнозувати результати своєї діяльності так, щоб гарантувати стійку високу рентабельність виробництва молока.

Єдиний шлях ефективного розвитку галузі молочного скотарства, наближення її до високих виробничо-економічних параметрів, що гарантують конкурентоспроможність, полягає в прискоренні нарощування обсягів виробництва молока на основі інтенсифікації та істотного зростання продуктивності дійного стада корів, підвищення окупності використовуваних ресурсів при стимулюючих закупівельних цінах, які зацікавлюють господарства у збільшенні виробництва якісної і менш витратною продукції.

Питання інтенсифікації молочного скотарства всебічно розроблені в наукових працях П.С. Березівського, С.В. Васильчак, В.П. Галушко, М. М. Ільчука, С.М. Кваші, П.Т. Саблука, Г.В. Черевка, О.М. Шпичака та інших економістів-аграріїв. Незважаючи на велику кількість досліджень і публікацій питання ефективності виробництва молока на основі інтенсифікації залишаються не достатньо вивченими.

Метою і завданням дослідження є наукове обґрунтування теоретичних і методичних положень щодо формування та підвищення ефективності виробництва молока в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області на основі інтенсифікації.

Методика досліджень ґрунтується на використанні методів аналізу і синтезу, спостереження, порівняння, рядів динаміки, методу табличного подання.

Результати досліджень. Послідовна інтенсифікація молочного скотарства передбачає не тільки збільшення обсягів виробництва молока, але й